

Statenmededeling

Onderwerp

Corona Herstelaanpak Brabant

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De impact van de Corona op Brabant en de aanpak voor een herstel van Brabant op middellange en lange termijn

Aanleiding

De Coronacrisis houdt de wereld, sinds het begin van de uitbraak in China eind december, nog altijd in de greep. Vanaf begin maart zitten we in Brabant in een intelligente lockdown. Onze provincie is stevig geraakt. In de eerste crisisfase hebben we als provincie een aantal maatregelen genomen. U bent hierover in een aantal separate statenmededelingen geïnformeerd. Intussen komen we langzaam uit de lockdown en gaan we richting een nieuwe fase.

In de nieuwe fase die nu aanbreekt zullen we ook ons als provincie opnieuw moeten oriënteren. Welke verantwoordelijkheid kan de provincie op zich nemen vanuit haar rol in de fase van herstel? Een fase waarin we afschalen in de crisisorganisatie, een samenleving van 1,5 meter inrichten en we langzaam weer vooruit kunnen kijken. We stellen vast dat Brabanders op dit moment het meest behoefte hebben aan perspectief. Juist perspectief is belangrijk voor:

- alle inwoners van Brabant, om de saamhorigheid, energie en motivatie te behouden om de periode van Coronamaatregelen te doorstaan.
- ondernemers die nog redelijk draaien, vastgoedeigenaren, kredietverstrekkers en beleggers om te blijven investeren.
- Voor consumenten om het vertrouwen terug te krijgen en te houden om geld in het zwaar getroffen Brabant uit te geven.

In deze mededeling schetsen we de aanpak voor herstel zoals GS deze de komende periode voor zich ziet.

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

Bevoegdheid

Vanuit uw controlerende taak kennis te nemen van de impact van Corona we zien op onze provincie, de opgaven die daarmee op ons afkomen en de manier waarop we daarmee omgaan op weg naar een spoedig herstel.

Impact van Corona

We hebben te maken met een ongekennde crisis die lang aanhoudt en meerjarig impact zal hebben. De Coronamaatregelen hebben ons hele economische en maatschappelijk systeem verstoord. Veel ondernemingen, organisaties en verenigingen liggen stil. Extra complicatie is ook dat Brabanders, zelfs binnen families, elkaar niet makkelijk kunnen bezoeken. Kenmerkend voor Corona is dat het niet gaat om unilaterale shock, met sterk lokale effecten, het gaat om een mondiale shock. De hele wereld heeft er hinder van en onze belangrijkste (internationale) partners maken een soortgelijke periode door.

De impact die de maatregelen hebben is daarmee groot. De meest recente schatting van de Europese Commissie is dat we in Nederland rekening moeten houden met een economische krimp van -6,8%. Uiteraard speelt de duur van de periode een rol, evenals het verloop. De maatregelen zelf, in combinatie met de economische krimp, zorgt voor maatschappelijke onrust. Mensen raken meer dan gemiddeld in een isolement, kunnen minder makkelijk een beroep doen op hun omgeving voor hulp of krijgen te maken met onzekerheid, over hun thuissituatie, de arbeidsmarktpositie, het eigen inkomen of de eigen woonsituatie. De lockdown leidt tot meer stress en een ongezondere leefstijl. Uit onderzoek van Ipsos onder ongeveer duizend Nederlanders blijkt dat 38% van de respondenten zegt minder te bewegen en 35% ervaart meer stress (met name jongeren, 40%).

Gelukkig komen we nu in een nieuwe fase, een fase waar steeds meer mag. Aanvankelijk was de idee dat als de besmetting over is, het dagelijkse leven weer snel op gepakt kan worden. Intussen is duidelijk dat dit niet het geval zijn. Zolang we geen vaccin hebben, of geen behandeling die voorkomen dat een te groot beroep gedaan moet worden op zorgstelsel, zullen we een maatschappij hebben met 'de rem erop'. De anderhalve meter samenleving raakt economische sectoren en daarmee regio's in Nederland verschillend. De Rabobank heeft dit onderzocht, zie onderstaand figuur.¹ Vanwege de bovengemiddelde

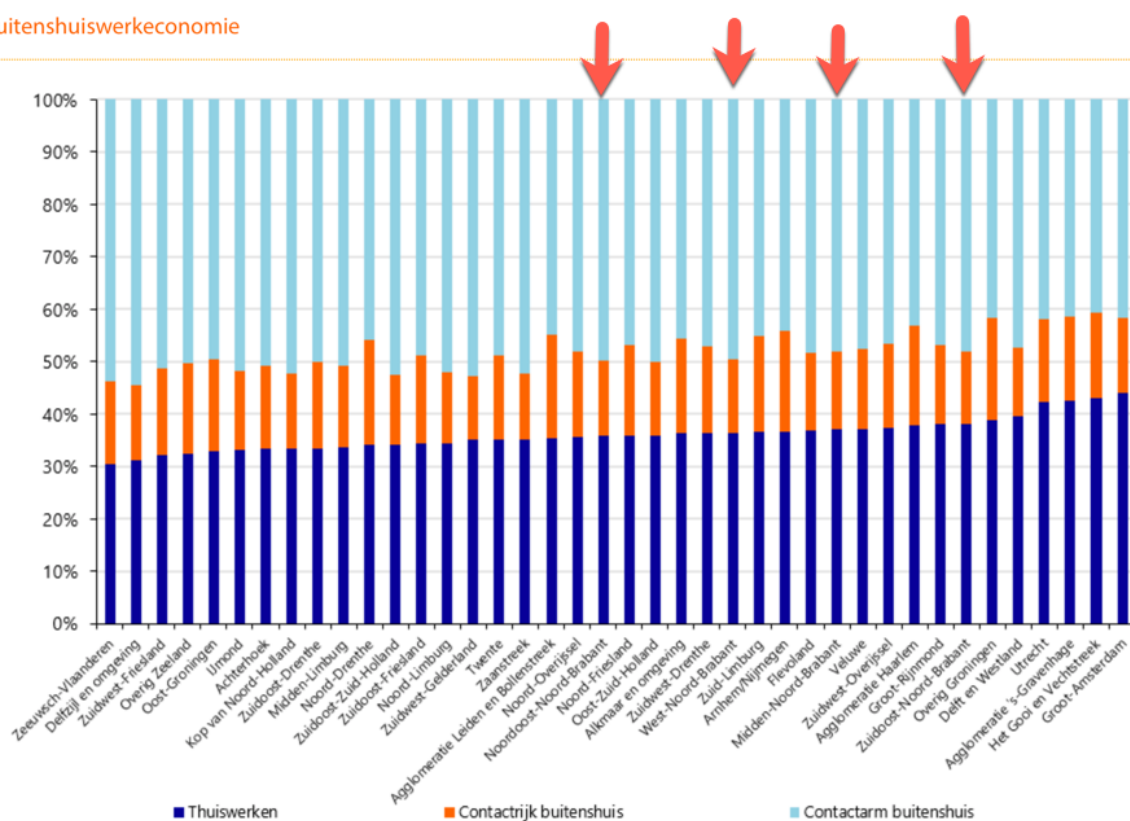
¹ <https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/april/de-anderhalvemeter-economie-van-nederland-gemeten/>

aanwezigheid van sectoren industrie, horeca en transport/handel, worden de Brabantse regio's zwaarder geraakt dan gemiddeld andere regio's in Nederland.

Datum
26 mei 2020
Documentnummer
4681740

Figuur 2: Omvang van de anderhalvemeter-economie per regio en uitgesplitst naar thuiswerk- en buitenshuiswerk-economie

buitenshuiswerk-economie

Tegelijk geldt dat binnen sectoren niet alle bedrijven even hard getroffen worden. Er zijn ook sectoren die profiteren, zoals telecombedrijven, supermarkten, bouwmarkten en thuisbezorgwinkels. En bedrijven die snel hebben kunnen omschakelen. Andere sectoren worden bovenmatig geraakt, de horeca, de evenementenindustrie en de contactberoepen. Omdat omzetten teruglopen of zelfs stilvallen, krijgen ondernemers moeite hun personeel vast te houden. We zien dat in Brabant veel gebruik gemaakt wordt van de NOW regeling (compensatieregeling van

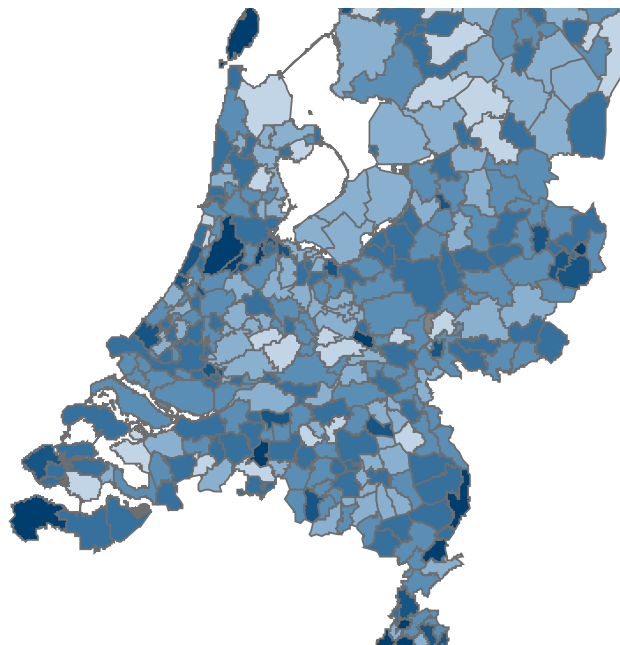
loonkosten). Het grootste aantal aanvragen zijn onderstaand in de kaart weergegeven als de donkerblauwe gebieden/gemeenten ²

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

We weten niet of dit hoge gebruik straks ook zal leiden tot veel economische schade, faillissementen en hoge werkloosheid. Omdat in te schatten weten we nog te weinig. Er zijn enerzijds nog te beperkt data om de exacte impact op Brabant vast te stellen en anderzijds moeten veel effecten zich nog voordoen. Op basis van informatie die we de afgelopen maanden verzameld hebben in de Brabantse Impact Monitor kunnen we wel een aantal scherpe beelden destilleren over de impact van Corona op Brabant:

1. De Coronavirus zet bovenmatige druk op ons zorgstelsel: er wordt een zwaar beroep gedaan op personeel, op apparatuur en op bedrijfsprocessen. We zien dat vooral IC-capaciteit tekort schiet, er onvoldoende personeel blijkt te zijn, diverse medische apparatuur niet of in onvoldoende mate aanwezig zijn en/of voorraden beschikbaar zijn. En ook dat niet alle zorgaanbieders tegelijk behandeld worden: ziekenhuizen hebben eerste recht op toegang tot middelen. Verpleeghuizen, thuiszorg en organisaties die zich richten op psychische hulp hebben het moeilijker.
2. De impact van Coronamaatregelen is bovenal fors voor die bedrijven en sectoren waar contact onvermijdelijk is: de evenementenindustrie, de horeca, de vrije tijds sector, contactberoepen, sport en cultuur.

²² <https://bureaubuiten.nl/inzicht-in-gebruik-now-regeling-welke-gebieden-worden-het-hardst-geraakt/>

Veel faillissementen treffen deze branches. Ook zien we dat juist in deze sectoren sprake is van veel flexibele contracten, en dat hier veel jongeren gebruik van maken. De lockdown raakt ook hun inkomenspositie het meest direct.

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

3. De Rabobank stelt dat ook internationaal gerichte maakindustrie kwetsbaar is. De ketens van toeleveranciers zijn getroffen, het zal lang duren voordat export weer op niveau herstel is, en er zal structureel een verschuiving plaatshebben in productieketens, naar meer nationaal gerichte productie. Vooral regio Zuidoost Brabant wordt hierdoor getroffen en loopt risico. Dit zal niettemin ook bredere uitstraling hebben naar andere clusters zoals de agrofoodsector waar de samenwerking met sleuteltechnologieën, volop speelt.
4. De Coronamaatregelen hebben tot een ware doorbraak geleid waar het gaat om het gebruik van digitale middelen. Er wordt veel thuisgewerkt, en sociale contacten gaan – ook veel meer dan gebruikelijk – via internet. Niet alle groepen in de samenleving hebben gelijke toegang tot digitale middelen of beschikken over digitale vaardigheden. Deze groep mensen loopt het risico in een isolement te komen.
5. Nu de periode aanhoudt, zien we dat het thuiswinkelen een grote vlucht heeft genomen. Deze trend zal niet snel weer op zijn retour graag, ook niet na Corona. Verwachtingen zijn dat ruim 30% van het retailaanbod zal verdwijnen, en het gevaar dat er gaten (leegstand) in de winkelstraten en op perifere detailhandel locaties gaan ontstaan.
6. De bouwsector lijkt nu nog mild geraakt, omdat gestarte projecten nog redelijk doorlopen. Het risico is echter groot dat als gevolg van achter- of uitblijvende investeringen en een teruglopend consumentenvertrouwen, nieuwe opdrachten gaan uitblijven en de sector vanaf volgend jaar alsnog zware klappen gaat krijgen. De sector kent traditioneel een sterk na-ijleffect.
7. Er wordt op dit moment een grote rol van de overheid gevraagd: er wordt veel geld gestoken in noodmaatregelen om de samenleving zo goed als kwaad te laten doorgaan. Deze situatie legt een zware wissel op de overheidsfinanciën, niet alleen op die van het Rijk, maar ook op die van de provincies en die van gemeenten. Intussen zijn in Brabant al een groot aantal gemeenten in financiële problemen gekomen.
8. Hieraan gekoppeld zien we dat veel aan de overheid gelieerde of gesubsidieerde instellingen en organisaties, op lokaal en regionaal niveau ook in financieel zwaar weer komen. Zij kunnen prestaties niet waarmaken, ontberen inkomsten, terwijl zij tegelijk wel de vraag zien naar hun dienstverlening. Denk aan bibliotheken, sportverenigingen, cultuur- en kunstinstellingen, zorg en media. Zij zullen onvermijdelijk ook een beroep doen op de overheid voor extra steun. De roep om noodfondsen bij maatschappelijke initiatieven zal groeien. Bestaande

initiatieven zijn ook bezig met nieuwe concepten uitrollen en experimenteren om zo om te gaan met de nieuwe situatie. Dit levert echter niet direct inkomsten op.

9. En tot slot, de Coronaperiode laat een zeer sterke terugval zien in de mobilititeit. Wegen zijn aanmerkelijke rustiger. Het openbaar vervoer kent een zeer sterke teruggang in het aantal reizigers. De inkomsten van OV-instellingen lopen daardoor sterk terug, begrotingen komen onder druk. Het is moeilijk om het OV in de 1,5 meter economie vorm te geven. Als gevolg van de verminderde mobiliteit zien we wel een sterke verbetering van de luchtkwaliteit en ervaren mensen in de buurt van luchthavens minder geluidsoverlast.

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

De ambitie: Samen sterker uit de Coronacrisis

Ook al is de exacte impact nog niet bekend, alom wordt erkend dat in de nieuwe fase die nu aantreedt het geven van perspectief belangrijk is. Brabant wordt stevig geraakt, maar gelukkig was onze uitgangspositie ook sterk. In onze provincie zijn we gezegend met een DNA van samenwerken en met een stevige dosis creativiteit, lef en uithoudingsvermogen. We kennen krachtige economische sectoren waar we internationaal aan de weg timmeren. We beschikken over belangrijke sleuteltechnologieën, van waaruit we met ondernemers in staat zijn te werken aan de maatschappelijke uitdagingen van morgen, op het gebied van voedsel, gezondheid, veiligheid en klimaatverandering. Deze sectoren leveren banen op voor veel Brabanders. Deze crisis hebben we ook scherp ervaren dat Brabant een grote veerkracht kent onder de Brabanders. We hebben talrijke brede maatschappelijke initiatieven gezien, variërend van een community waar sociaal ondernemers en burgerinitiatieven elkaar helpen, samenwerken en tips geven tot een online kinderboek om kinderen uit te leggen wat Corona behelst. Op economische vlak hebben onze bedrijven laten zien dat zij ook in staat zijn snel te handelen. Kijk naar het bedrijf Demcon uit Best dat in een periode van 6 weken 500 nieuwe beademingsapparaten wist te op te leveren die inmiddels getest, gecertificeerd en gebruikt worden in Nederlandse ziekenhuizen.

Het is deze (veer)kracht van Brabant die moeten blijven aanspreken, en moeten bundelen om te verkennen welke maatregelen nu nodig zijn om welvaart van vandaag, maar zeker ook die van morgen, veilig te stellen. De crisis is heftig, maar geeft ons ook nieuwe kansen, kansen op versnelling op weg naar een duurzamere en een meer concurrerende regio. Het is verstandig de kansen de komende periode met elkaar te onderzoeken, te herkennen en als ijkpunt te gebruiken voor herstel. We zullen kortom moeten inzetten op een herstelstrategie die gericht is op

een Versterkt Brabant: samen sterker uit de Coronacrisis. Voor sommigen een restart, voor anderen een reset.

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

Deze strategie zal geen 'business as usual' moeten zijn. Deze zal veel van ons vragen waar het gaat om creativiteit: 'out of the box' - denken en handelen zal nodig zijn, zaken slimmer doen, elkaar helpen en op zoek naar nieuwe verdienmodellen, zowel in de economie, als breder in de samenleving.

De Corona herstelopgaven die op de provincie afkomen

Op basis van de inzichten nu over de impact van Corona zien we de volgende concrete majeure herstelopgaven op ons afkomen:

Opgave 1: Hoe zorgen we ervoor dat ons zorgstelsel in Brabant naar de toekomst toe robuust is/blijft, en hoe kunnen we ervoor zorgen dat onze maakbedrijven/ons maakcluster een bijdrage kunnen/kan leveren aan de beschikbaarheid van voldoende gewenste zorgmiddelen, apparatuur en technische hulpmiddelen, zoals domotica, in Brabant?

Opgave 2: Hoe geven we de 1,5 meter economie vorm en hoe blijven we daarbij het intensieve gebruik van digitale manieren van werken en communiceren vasthouden, ook na de Coronaperiode, hoe zorgen we dat iedereen toegang heeft en beschikt over de noodzakelijke vaardigheden? En de keerzijde: wat betekent meer digitaal werken en thuiswerken voor de Brabantse vastgoedmarkt?

Opgave 3: Hoe creëren we - met onze stakeholders - de juiste randvoorwaarden zodat onze bedrijven zich weer kunnen herstellen en hoe zorgen we ervoor dat we alle talenten op de arbeidsmarkt voor Brabant benut worden, ook jongeren volop kansen krijgen, en onze bedrijven en instellingen die afhankelijk zijn van nieuwe marktinzet er versterkt weer uit komen en koers zetten richting een concurrerend Brabant?

Opgave 4: Hoe zorgen we ervoor dat we de brede veerkracht die Brabant nu in alle opzichten toont vasthoudt, ook in de periode van herstel en hoe zorgen onze stakeholders er samen voor dat inwoners daarbij een beroep kunnen doen op een robuust stelsel van adequate en breed toegankelijk voorzieningen?

Opgave 5: Hoe zorgen we ervoor dat we het verdwijnen van (een deel van) het retailaanbod op een adequate wijze wordt opgevangen, dat stedelijke centra en werklocaties aantrekkelijk, toekomstgericht en veilig blijven, en dat we kunnen rekenen op een Brabant dekkend systeem van bereikbare voorzieningen in de buurt, ook in de kleine gemeenten (een directe koppeling met de bestuursopdracht mbt een slimme verstedelijgingsstrategie)?

Opgave 6: Hoe zorgen we ervoor dat in de fase van herstel we weer veilig mobiel kunnen worden en we de positieve effecten van de verminderde mobiliteit (betere spreiding, betere luchtkwaliteit) kunnen betrekken bij het uitrollen van nieuwe maatregelen?

Opgave 7: Hoe zorgen we ervoor dat de bouwproductie van nieuwe woningen in Brabant door de huidige economische crisis niet stil komt te liggen en volgend jaar kan doorlopen?

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

Randvoorwaardelijk bij het provinciaal inspelen op deze opgaven is uiteraard te beschouwen wat de Coronacrisis doet met onze eigen financiën. Ook de druk op onze begroting zal toenemen en zet mogelijke spanning op de opgaven die in het bestuursakkoord is neergelegd om te komen tot een structureel begrotingsevenwicht?

Tegelijk zien we dat het aanpakken van bovenstaande opgaven vanuit het bovenstaand handelingskader ook onze samenwerking op de proef stelt. We zullen in de herstelaanpak genoodzaakt zijn veel gemeenten, instellingen, ondernemers, onze verbonden partijen in stelling moeten brengen en met hen (nieuwe) vormen van samenwerking moeten vinden, waar wij weten dat deze partners het ook moeilijk hebben en veel op hen afkomt. Dit gegeven vraagt om een stevige visie op samenwerking en ondersteuning in Coronatijd, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau.

De herstel-agenda: wat gaan we doen

De herstelfase zal geen lineair proces zijn waarbij duidelijk is welk instrument in welke fase ingezet kan worden. We weten allemaal dat de crisis ingrijpend is, en nog een behoorlijke doorlooptijd kent. Belangrijk is om als middenbestuur de juiste rol te pakken in de juiste fase, goed te timen, en natuurlijk in te spelen op de ambities die we elkaar ook geformuleerd hebben in het bestuursakkoord. Wat kan helpen bij de keuze is aansluiting te vinden bij de inzichten in de markt over de strategie voor crisisherstel.

Kijkend naar de eerder beschreven impact en de opgaven die van daaruit op ons afkomen hebben de volgende maatregelen genomen:

1. We continueren het meten ('realtime') van de impact van Corona op Brabant op maatschappelijk en economisch terrein (via de Brabantse Impact Monitor), en we zetten aanvullend samen met onze partners (bedrijven, instellingen) panels in om gerichte en objectieve signalen op te halen die helpen bij het richten van ons instrumentarium.

2. We onderzoeken met welke slimme interventies wij als provincie het 'herstel op korte termijn' kunnen ondersteunen, op die onderdelen waar we zien dat we in positieve zin bijdragen aan de opgaven zoals in deze mededeling geschetst. Dat wil zeggen: geen ongeclausuleerde steun voor omzetverlies of derving (is een taak van de rijksoverheid), maar we denken mee aan het organiseren van nieuwe veerkracht en weerbaarheid ('weer controle krijgen') en/of het creëren van nieuwe marktvrage (de overheid als launching customer). We zullen u voor het zomerreces informeren over een pakket korte termijn maatregelen voor herstel.
3. We maken een start maken met het ontwikkelen van een perspectief (Reimagine Brabant): met welke scenario's (duur en intensiteit) moeten we rekening houden, en wat betekent dit voor ons handelen, gelet ook op onze wens als Brabant versterkt uit de crisis komen? Het past bij de rol van provincie als het verbindende middenbestuur om met alle partners, en ondersteunend of aanvullend aan andere overheden, het initiatief te nemen om dat perspectief te formuleren. Dat doen we samen met partners en richten daartoe een speciale Taskforce Herstel Brabant in, rondom coördinerend portefeuillehouder, Martijn van Gruijthuijsen. Deze Taskforce komt uiterlijk begin oktober met zijn eerste adviezen, op basis waarvan we in het kader van de begroting 2021 afwegen welke aanvullende maatregelen gericht op de middellange en lange termijn versterking we willen nemen.
4. We blijven communiceren over de talrijke initiatieven in Brabant om de (mentale) veerkracht te behouden, ook ondersteunend aan de inzet van diverse partijen, zoals SterkBrabant.
5. Tot slot spelen we pro-actief in op de maatregelen die het Rijk en de EU recent hebben genomen, en trekken daarbij – in IPO-verband – samen op het de andere provincies. Recent heeft deze aanpak geleid tot diverse succesvolle interventies, bijvoorbeeld waar het gaat om beschikbaar stellen door het Rijk van een overbruggingskrediet voor innovatieve ondernemingen (de COL) die bij de BOM, die de regeling voor onze provincie uitvoert, intussen heeft geleid tot meer dan 140 aanvragen. Met onze vooruitgeschoven post in Brussel, verkennen we de mogelijkheden om als Brabant ook rechtstreeks in te spelen op de verschillende hulpprogramma's die de EU heeft aangekondigd.

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

Elke twee weken informeren wij u over de actualiteiten en ontwikkelingen rondom de corona maatregelen. In dat kader willen wij u informeren over de ontwikkelingen rondom het Openbaar Vervoer. De OV-sector is door het Kabinet bestempeld als vitale sector. Vanaf half maart rijden de bussen in Brabant een aangepaste dienstregeling, Doordat de kosten grotendeels doorlopen en de reizigersopbrengsten minimaal zijn, zijn er grote tekorten bij de vervoersbedrijven, landelijk opgeteld tot wel 100 mln per maand. In het Nationaal OB-Beraad (NOVB) zijn afgelopen week afspraken gemaakt over de dekking van de ontstane en nog te voorziene tekorten bij de OV bedrijven door een reeks van afspraken tussen ministerie, DOVA (samenwerkingsverband Decentrale overheden) en vervoerbedrijven. Tevens is daar het [OV protocol](#) vastgesteld waarin de richtlijnen over de omvang en inrichting van het OV na 1 juni zijn opgenomen. Voor ons als provincie en opdrachtgever van het OV in Brabant betekent dit dat we de reeds bevoorschotte en voor OV exploitatie bestemde OV middelen volledig betalen, ook al zijn er minder dienstregelingsritten gereden. Vanaf 1 juni wordt de dienstregeling weer aangepast zodat zoveel mogelijk bussen beschikbaar zijn voor reizigers (met een mondkapje) die van het OV gebruik moeten maken.

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740

Communicatie

Omdat de doorlooptijden van de crisis ongewis zijn, zetten we in op een adaptieve aanpak: oftewel een aanpak waarbij we continu blijven monitoren welke impact de Coronamaatregelen hebben in Brabant, hoe het herstel verloopt en welke rol/acties van de provincies het meest geëigend zijn.

De aanpak die we nu neerleggen zien we als een kompas. Tijdens het varen kunnen we sturen en bijsturen. We zijn bereid regelmatig met u de voortgang te bespreken en nodigen u uit om hierover met Gedeputeerde Staten in gesprek te gaan.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Programmamanager: de heer G.A. ten Dolle, (06) 83 94 52 26,
gtdolle@brabant.nl.

Datum

26 mei 2020

Documentnummer

4681740